

بسمه تعالی

صورتجلسه چهارمین کرسی ترویجی دانشگاه مجازی المصطفی(ص) با عنوان: " فرصت ها و چالش های آموزش برخط در نظام آموزش دانشگاهی "

چهارمین کرسی ترویجی دانشگاه مجازی المصطفی(ص) به صورت حضوری و مجازی با قرائت آیاتی از کلام الله مجید آغاز شد. سپس آقای دکتر هاشمی، معاون پژوهش دانشگاه مجازی المصطفی(ص) در مورد برگزاری کرسیهای ترویجی در دانشگاه و همچنین ساختار کرسی آقای دکتر محمدرضا برزویی عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع) با عنوان « فرصت ها و چالش های آموزش برخط در نظام آموزش دانشگاهی» توضیحاتی ارائه نمودند. پس از آن مدیریت علمی جلسه را به آقای دکتر حسین کارآمد عضو هیئت علمی موسسه آموزش عالی علوم انسانی سپردند.

آقای دکتر کارآمد، مدیر علمی جلسه، ضمن خیر مقدم به اساتید و ناقدین گرامی و حضار محترم به معرفی برگزار کننده کرسی آقای دکتر برزویی و همچنین ناقدین، جناب حجت الاسلام دکتر عباسعلی شاملی و آقای دکتر محمد شریفی نیا پرداختند. پس از این معرفی از آقای دکتر برزویی خواستند تا در سی دقیقه بحث خود را مطرح کنند. آقای دکتر برزویی که به صورت مجازی در جلسه حضور داشتند گفتند: ابتدا ایام رجب را تبریک عرض میکنم و ان شاء الله خدا توفیق بهرمندی از برکات این ماه را به ما بدهد.

تشکر میکنم از دانشگاه مجازی و خصوصا معاون پژوهش این دانشگاه در برگزاری این کرسی، ما در دانشگاه امام صادق(ع) میخواستیم این موضوع را جلو برده و انجام دهیم اما در واقع دانشگاه مجازی برای این موضوع و این مسئله ظرفیت بهتری دارد و تجربه این مسئله در آنجا عینی تر هست و به همین دلیل بنده به دیده منت پذیرای نکات و نظرات و اصلاحات بزرگوارانی که نقش استادی را برای بنده دارند را خواهم داشت و آنرا اصلاح خواهیم کرد و کار را جلو خواهیم برد.

این کار در واقع نیاز به پخته تر شدن دارد و این مسئله را از ابتدا اعلام میکنیم. همچنین از ریاست محترم دانشگاه و ناقدین محترم و دبیر جلسه که قبول زحمت کردند تشکر میکنم. توفیق دیدار حضوری بزرگواران را نداشتم اما سبغه بزرگواران را شنیده ام و بعضی از مطالبشان را خصوصا در این کار پژوهشی دیدیم که ان شاء الله نکاتشان پذیرای ما خواهد بود و بحث خوبی را خواهیم داشت.

ایشان ایده مقاله را به علت برگزاری کلاس های آنلاین در دوران دانشگاه دانسته و نکات خود را به صورت ذیل دسته بندی و بیان نمودند:

- فضای مجازی، امروزه فراتر از یک رسانه یا فناوری است و به یک فضای زیستن تبدیل شده است.
- بسیاری از معانی ای که انسان می سازد، در بستر این فضا ساخته می شوند و این فضا، نقش برجسته ای در حوزه آموزش، یادگیری و حتی تربیت انسان یافته است
- در عصر حاضر، ابزارهای فناوری در بستر فضای مجازی نیز در خدمت آموزش و یادگیری از راه دور قرار گرفته اند که این مساله در نظام دانشگاهی کشورها حرکتی روزافزون یافته است.

آموزش مجازی

- آموزش مجازی «مجموعه وسیعی از فرآیندها و اعمال همچون آموزش مبتنی بر وب، آموزش مبتنی بر رایانه، کالس های مجازی و همکاری های دیجیتالی را در بر می گیرد و شامل اراییه ی محتوا از طریق اینترنت، اینترنت، اکس ترانت، انتشار ماهواره ای، نوارهای ویدیویی و صوتی، پخش ماهواره ای، تلویزیون محاوره ای و دیسک های فشرده می باشد» (کائو، ۲۰۰۵: ۱۹)
- در واقع آموزش مجازی عام ترین مفهومی است که پیوند دهنده حوزه تعلیم و آموزش به حوزه فناوری ها و رسانه های نوین می باشد.
- مفهوم آموزش الکترونیکی (مجازی) فراتر از آموزش از راه دور می باشد. آموزش از راه دور بر مبنای متن درسی است که از طریق ارتباطات مکاتبه ای هدایت می شود. اما در آموزش الکترونیکی، آموزش از راه دور بر مبنای فناوری اطلاعات است (علی احمدی و قلی زاده، ۱۳۸۲: ۶۹)

آموزش آنلاین

- آموزش های الکترونیکی به طور کلی تر در دسته بندی دوتایی آموزش های الکترونیکی غیرهمزمان و همزمان تقسیم بندی می شوند. طبق این دسته بندی، می توان مواردی مانند ویدئوهای آموزشی، تصاویر و صوتهایی که توسط استاد برای فراگیران ارسال می شود، دوره های آموزشی کوتاه مدت خودآموز و ... را در دسته اول یعنی آموزش های غیرهمزمان قرار داد.
- اما دسته دوم، یعنی آموزش های الکترونیکی همزمان، یک ویژگی متمایز کننده نسبت به گونه دیگر دارند و آن حضور مجازی همزمان استاد و فراگیر/فراگیران در مدت انتقال محتواهای درسی است.

- در واقع آموزش‌های آنلاین، به معنای دقیق کلمه، حالتی شبیه به کالس درس را بازسازی می‌کنند، با این تفاوت که حضور استاد و فراگیر در این کالس به شکل مجازی است نه حقیقی؛ اکنون با این پیشفرض بهتر می‌توان تمایز دو مفهوم آموزش مجازی و آموزش آنلاین را دریافت و میان این دو تفکیک قائل شد.

روش پژوهش

- در تحقیق حاضر با ۲۵ نفر از اساتید، مدیران آموزشی و متخصصان حوزه آموزش مجازی و یادگیری الکترونیک مصاحبه نیمه ساختار یافته صورت پذیرفت و نتایج از حاصل از مصاحبه با کمک نرم افزار Maxqda کدگذاری و تحلیل شده و سپس مضامین اصلی بدست آمده، در دو گروه فرصت‌ها و چالش‌ها دسته بندی شدند.
- کدهای توصیفی: ۲۴۱ کد
- کدهای تفسیری: ۱۸ کد
- کدهای فراگیر و یکپارچه ساز: ۹ کد (۴ فرصت محوری و ۵ چالش محوری)

فرصت‌های آموزش آنلاین

- عبور از محدودیت‌های زمانی و مکانی
- ارتقای کیفی و گسترش عدالت آموزشی
- تنوع در روش‌های ارزشیابی و توسعه نظارتی
- فرصت‌های اقتصادی و توسعه بین‌المللی

چالش‌های آموزش آنلاین

- چالش‌های ساختاری و فنی
- چالش‌های محتوایی و کیفی آموزش
- چالش‌های تربیتی و اخلاقی
- چالش‌های فردی
- چالش‌های فرهنگی و اجتماعی

۱- عبور از محدودیت های زمانی و مکانی

- بی شک مهم ترین مزیت استفاده از آموزش های آنالین، کم رنگ کردن نقش عامل زمان و عامل مکان می باشد. امکان یادگیری در هر مکان و ملزم نبودن به حضور در یک مکان مشخص برای یادگیری تا حد زیادی بر روی گستره مخاطبین و مدیریت بهتر زمان برای یاددهندگان و یادگیرندگان تاثیرگذار است.
- مکان بهره گیری از منابع مورد استفاده در دانشگاه های بین المللی، امکان کنترل از راه دور، عدم محدودیت مکانی، مفید بودن در موقعیت های بحرانی و گسترش دامنه مخاطبان یک دوره آموزشی، مواردی بودند که در مصاحبه های انجام شده پیرامون عبور از محدودیت های مکانی مطرح شدند. از سوی دیگر، درباره عبور از محدودیت های زمانی، مواردی از قبیل انعطاف پذیری در مدیریت زمان کالس، دسترسی آزاد و آسان به محتوای آموزشی (حتی پس از پایان کالس)، صرفه جویی در زمان مفید کالس و امکان تحصیل همزمان چند رشته مطرح شد.

۲- ارتقای کیفی و گسترش عدالت آموزشی

- یکی از کارکردهای اساسی آموزش های مجازی، توسعه و گسترش عدالت آموزشی و ارتقای کیفیت یادگیری عنوان شده است.
 - این مطلب در میان متخصصان و اساتید دانشگاهی نیز مورد قبول است که بکارگیری آموزش های مجازی و آنالین فرصت دسترسی را برای یادگیرندگان دوچندان کرده و فرصت های برابری را برای دانشجویان صرف نظر از اینکه در کدام منطقه جغرافیایی هستند یا اینکه از چه طبقه اقتصادی هستند، فراهم نموده است.
- این عنوان، متشکل از ۵ مضمون سازمان دهنده می باشد.

- ارتقای کیفی آموزش در کالس آنالین است. این مطلب اشاره به افزایش سرعت یادگیری و انتقال منابع و اطلاعات دارد. همچنین تکثر و تعدد ابزارهای آموزشی ممکن از قبیل اینترنت و ابزارهای چندرسانه ای، اسلاید و...، ثبت و ضبط تصویری تمامی ماقع فرآیند آموزش،

رفاه بیشتر دانشجویان و استادان در زمان حضور در کلاس و کنترل بهتر بر محتوای آموزشی در حال ارائه از مواردی است که همه ذیل این مضمون، عنوان شده‌اند.

- افزایش دسترسی و عدالت آموزشی است که امکان استفاده از محتوای دانشگاه‌های برتر را برای تمام دانشجویان سطح کشور فراهم می‌سازد. همچنین کسانی که به علت اشتغال نمی‌توانستند همزمان تحصیل کنند، با کمک آموزش‌های آنلاین می‌توانند از نعمت آموزش برخوردار شوند. مورد اخیر که در زیرمجموعه این مضمون قرار می‌گیرد توسعه عدالت آموزشی از طریق در اختیار قرار گرفتن رایگان منابع و محتواهای آموزشی در بستر آنلاین است.
- تکمیل و ارتقای آموزش از طریق شبکه سازی مانند وبینارها است؛ از این طریق دانشگاه‌ها، اساتید و دانشجویان ملزم به حرکت در مرزهای دانش هستند و با شرکت در رویدادهای مجازی و وبینارهای مختلف در فرایند به چالش کشیده شدن دانش موجود از طریق بحث و تبادل نظر سهم می‌گردند.
- توسعه دانشی و فنی افراد در جامعه شبکه‌ای است؛ بدین معنا که در فضای آموزشی برخط، از سویی اصل محتوا بر ارائه دهنده آن تقدم دارد و از سوی دیگر حضور در این محیط، باعث توسعه سواد اطلاعاتی و فنی فراگیران شده و به داوطلبانه بودن یادگیری کمک می‌کند.
- فردمحوری آموزش مجازی است. این مفهوم بدان معناست که امکان تولید محتوا بر اساس فرهنگ‌ها و قومیت‌های مختلف و نیز شخصی سازی محتوای آموزش متناسب با قابلیت‌های فردی به طور گسترده و پیشرفته‌ای در اختیار طراحان دوره‌های آموزشی قرار می‌گیرد. همچنین این ویژگی به امکان تحصیل در زیست بوم فرهنگی خودی کمک به سزایی می‌کند و از بسیاری از آسیب‌های احتمالی که فرد هنگام حضور در یک زیست بوم فرهنگی غریبه و ناآشنا با آن مواجه می‌شود، جلوگیری می‌کند.

- امروزه دانشگاه‌های مطرح دنیا و شرکت‌های بزرگی هستند که از طریق برگزاری دوره‌های آموزش مجازی اقدام به درآمدزایی می‌کنند و در کنار این فعالیت اقتصادی، اثرگذاری بین‌المللی و علمی-فرهنگی خودشان را نیز دنبال می‌کنند.

- با این توضیح، دو مضمون سازمان دهنده در ذیل این عنوان قابل طرح است:

- مزیت‌های اقتصادی

- فرصت‌های گسترش دانش در عرصه بین‌الملل.

فرصت‌های اقتصادی و توسعه بین‌المللی

- مزیت‌های اقتصادی:

به طور کلی آموزش‌های آنلاین از جهات مختلفی می‌تواند برای دانشگاه‌های کشور ما مزایای اقتصادی داشته باشد: درآمدزایی آموزش آنلاین، کاهش دغدغه مالی و فکری برای دانشجویان، کاهش هزینه‌های تردد، تعدیل نیروی انسانی، کاهش اساتید ثابت و مستقر، کاهش فضای آموزشی مورد نیاز، کاهش هزینه سرانه آموزشی برای دانشگاه‌ها و کاهش هزینه‌ها برای دانشجویان.

- فرصت‌های گسترش دانش در عرصه بین‌الملل:

یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها نشان می‌دهد که آموزش مجازی می‌تواند به عنوان نوعی قدرت نرم در خدمت دیپلماسی فرهنگی بکار گرفته شود و امکان تعامل با فرهنگ‌های گوناگون‌تر و توسعه همکاری‌های بین‌المللی را میسر سازد. از دیگر مواردی که در میان کدها ذکر شده، می‌توان به امکان استفاده از اساتید برنند در سطح ملی و بین‌المللی، آشنایی با آداب و رسوم و سنن سایر فرهنگ‌ها، امکان به اشتراک گذاری منابع علمی ایران برای سایر ملت‌ها، امکان تحصیل در کنار افراد با فرهنگ‌های گوناگون، فرصت ترویج عقاید در عرصه بین‌المللی، فرصت صدور انقلاب معرفی جمهوری اسلامی به عنوان الگوی پیشرفت علمی، گسترش تخصصی

آموزش عالی در عرصه بین المللی و دورزدن تحریم‌ها و ممنوعیت‌های بین المللی علیه ملل مسلمان و شیعه اشاره کرد.

۴- تنوع در روش های ارزشیابی و توسعه نظارتی

- آخرین فرصتی که در پژوهش حاضر برای آموزش آنالین احصا شده، تنوع در روش‌های ارزشیابی و توسعه نظارتی است.
- امکان ارزشیابی مستمر و دقیق دانشجویان، امکان برگزاری آزمون‌های برخط و استفاده از ابزارها و روش‌های مختلف در برگزاری تست و امتحان‌هاست.
- همچنین بکارگیری سامانه‌های آموزش آنالین، به مدیران آموزشی این امکان را می‌دهد تا نظارت بهتر و موثرتری را روی عملکرد اساتید داشته باشند و با توجه به اینکه امکان ضبط صوت و تصویر کلاس‌ها وجود دارد، کنترل بهتری در روند مدیریت آموزشی به وجود خواهد آمد.

چالش‌ها

۱- چالش‌های ساختاری و فنی

دسته نخست از این گونه چالش‌ها، مربوط به زیرساخت‌ها و مسائل فنی است. مواردی که ذیل این مضمون سازمان دهنده «چالش‌های زیرساختی و فنی» قرار گرفته‌اند، بدین شرح‌اند:

- کارایی ضعیف در انتقال مفاهیم دروس عملی، کارگاهی، ریاضی یا آزمایشگاهی،
- اختلال در دسترسی به سامانه‌های آموزشی مجازی،
- لزوم بهبود زیرساخت تعاملی یکپارچه،
- عدم امکان انتشار اطلاعات محرمانه و طبقه بندی شده،
- عدم امکان استفاده از ابزارهای سنتی آموزش،
- ناپایداری اینترنت در مناطق مختلف،
- کم رونق بودن فرایند نشر منابع الکترونیکی نسبت به اسناد چاپی.

۲- چالش های محتوایی و کیفی آموزش

- آموزش مجازی، در کنار تمام فرصت‌هایی که ایجاد کرده، آسیب‌هایی را نیز با خود به همراه داشته که باعث به وجود آمدن چالش‌هایی در زمینه آموزش شده است.
- عدم توانمندی اساتید و دانشجویان در استفاده از وسایل ارتباطی و نا آشنا بودن نسبت به این بسترها،
- کاهش پویایی کلاس آنلاین
- کم‌رنگ شدن رقابت علمی بین دانشجویان،
- کاهش مشارکت دانشجویان،
- کاهش روحیه پرسشگری و مشورت
- عدم تعامل مستقیم با استاد مواردی از این دسته می‌باشند.
- کاهش نظارت و مدیریت کلاس مجازی،
- بی‌اطلاعی استاد از وضعیت دانشجو در حین کلاس،
- حواس پرتی و عدم تمرکز دانشجو،
- عوامل مزاحم محیطی در یادگیری به واسطه حضور در منزل،
- زمانبر بودن آماده سازی مقدمات کلاس (در آموزش مجازی)،
- ثابت نبودن زمان برگزاری کلاس،
- کاهش حجم درس
- توجه و کنترل بیشتر در بیان حواشی، شوخی‌ها، اظهارنظرهای حساس و...

۳- چالش های تربیتی و اخلاقی

- یکی از خالهای جدی آموزش‌های مجازی، عدم حضور دانشجو در محیط فیزیکی کلاس درس و دانشگاه می‌باشد که این امر به طرز چشمگیری موجب تقلیل جنبه‌های تربیتی، اخلاقی و معنوی دانشجویان می‌گردد.
- غلبه آموزش بر پرورش و تربیت سنتی،

- کاهش اثرگذاری تعامل مجازی نسبت به تعامل چهره به چهره،
- کاهش اثرگذاری اخلاقی و رفتاری استاد روی دانشجو،
- حذف برنامه‌های فرهنگی و فوق برنامه در آموزش مجازی،
- چالش تربیت در دانشگاه‌های رسالت محور و چالش جدی درباره موضوع «دانشگاه انسان ساز»
- آموزش آنلاین باعث حذف برنامه‌های فرهنگی، اردوهای تشکیلاتی، کمرنگ شدن نقش تشکل‌ها و گروه‌های فکری-سیاسی دانشگاه‌ها خواهد شد و اگر دانشگاه را به عنوان مکانی برای «ساخته شدن» انسان‌ها در نظر بگیریم، قطعاً آموزش‌های آنلاین کمک چندانی به این موضوع نخواهند کرد و مدیران آموزشی و طراحان بسترهای ارتباطی می‌بایست فضاهای تعاملی متناسب با این نیاز دانشجویان را برطرف گردانند.

۴- چالش‌های فردی

- مربوط به حوزه سلامت و رفتار افراد می‌باشند. به عنوان مثال، مسائل فیزیولوژیکی و کم تحرکی دانشجویان و اساتید از بارزترین مشکلات ناظر به حیطه سلامت افراد شرکت کننده در این آموزش‌هاست.
- کاهش مفاهمه در ارتباطات مجازی،
- کاهش دغدغه‌های فرا آموزشی دانشجویان،
- تضعیف اعتماد به نفس دانشجویان،
- رعایت ضعیف شئون‌ات ظاهری حضور در کلاس،
- کاهش خالقیت در علم آموزی دانشجویان،
- تضعیف روحیه مربیگری و معلمی اساتید
- تضعیف ارتباط تربیتی استاد-شاگردی در بیرون از کلاس درس

چالش‌های فردی

- نفس حضور فرد در محیط علمی و اجتماعی دانشگاه، باعث تغییراتی در رفتار و طرز تفکر افراد می‌شود و تأثیر چشمگیری در ارتقای رفتار اجتماعی دانشجویان می‌گذارد. تقلیل ارتباطات اجتماعی بین فردی، اختلال در فرآیند اجتماعی شدن، تغییر سبک علم آموزی و کاهش مهارت‌های اجتماعی، به خطر افتادن سلامت عاطفی و روانی دانشجویان، مواردی‌اند که مصاحبه شونده‌گان در این پژوهش بر روی آنها تأکید ورزیدند.
- نفس حضور فرد در محیط علمی و اجتماعی دانشگاه، باعث تغییراتی در رفتار و طرز تفکر افراد می‌شود و تأثیر چشمگیری در ارتقای رفتار اجتماعی دانشجویان می‌گذارد. تقلیل ارتباطات اجتماعی بین فردی، اختلال در فرآیند اجتماعی شدن، تغییر سبک علم آموزی و کاهش مهارت‌های اجتماعی، به خطر افتادن سلامت عاطفی و روانی دانشجویان، مواردی‌اند که مصاحبه شونده‌گان در این پژوهش بر روی آنها تأکید ورزیدند.

۵- چالش‌های فرهنگی و اجتماعی

- چالش‌های فرهنگی و اجتماعی مربوط به زمینه‌ها و بسترهای پدیده آموزش مجازی است
- غلبه نگاه تهدیدمحور بر نگاه فرصت محور از حیث فرهنگی،
- مواجهه با برنامه‌های آموزشی غربی و غیربومی،
- رسمی‌تر شدن روابط میان استاد-دانشجو،
- تهدید برای خط و زبان،
- غلبه حافظه محوری در برابر یادگیری واقعی،
- تهدید بودن برای خط و زبان،
- کم ارزش شمردن یک دوره آموزشی مجازی در مقایسه با آموزش حضوری
- تضعیف تعاملت میان فردی و میان فرهنگی در مقایسه با آموزش حضوری
- امکان نفوذ، جاسوسی و تهدیدهای امنیتی در پوشش آموزش‌های مجازی

پس از توضیحات آقای دکتر برزویی، مدیر علمی جلسه آقای دکتر کارآمد جمع بندی از بحثهای آقای دکتر برزویی ارایه کردند. و سپس از جناب حجت الاسلام دکتر عباسعلی شاملی به عنوان ناقد اول خواستند تا نظراتشان را ارایه کنند.

حجت الاسلام دکتر عباسعلی شاملی عضو هیئت علمی جامعه المصطفی (ص) العالمیه که به عنوان ناقد در این جلسه حضور داشتند، به نقد ایده دکتر برزویی پرداختند و ضمن تشکر از برگزار کنندگان کرسی اظهار داشتند: یک سوالی که معمولا در دانشگاه از شما میکنند می گویند: **then what**، ثم ماذا، خوب شما ۵ تا چالش گفتید خوب برای این چالش ها باید چکار کنیم؟

برشماری صرف فرصت و چالش همیشه توصیفی و این کرسی نمیشود، اگر شما تحلیل مضمون رفتید بعد از برشماری فرصت ها و چالش ها، فرصت ها را باید مشکلات و محدودیت هایش را بگویید و برای چالش ها پیشنهاد و راه حل بگویید. اگر قرار هست روند جهانی این باشد و با این چالش ها رو برو هستیم برای برداشتن این چالش ها چکار باید کرد که این اصلا دیده نشده.

نکته بعدی اینکه شما وقتی فرصت ها را گفتید گفتید که کیفیت آموزش ارتقا پیدا می کند و سپس در چالش ها نیز گفتید که کیفیت آموزش افت پیدا می کند، بالاخره کیفیت آموزش ارتقا پیدا می کند یا افت؟

این خود یک ناهمخوانی بین فرصت ها و چالش ها می باشد، گمان من این است که بحث تا نیمه آمده و رها شده است، بعد از رصد فرصت ها کیفی سازی و برداشتن موانع فرصت و بعد از رصد چالش ها پیشنهادها و راه حل چالش ها باید گفته بشه.

گمان بنده این است که در فرصت ها که گفتید ارزشیابی و نظارت بالا میرود عکس آن صادق است و یکی از مسائل مهم آموزش این است که استاد و آن نهاد آموزشی نظارت و ارزشیابی دقیقی از نتایج آموزش ندارد.

زیرا فراگیرنده در زمان آنلاین بودن در عین اینکه هم شما او را میبینید و هم او شما را در کنارش کتاب و دیکشنری و ... باز است و ایشان میتواند در هنگام آوزش و امتحان تقلب انجام دهد.

بزرگترین چالشی که در آموزش مجازی در کل دنیا وجود دارد و هنوز نتوانسته اند که راه حلی برای آن پیدا کنند این است که ارزشیابی و نظارت در آموزش مجازی به ویژه در بخش آزمون ها واقعی و درست نیست و سطح اعتبار آموزش یافتگی را پایین میآورد.

اشاره کوچکی کرده اید بین آموزش مجازی و آموزش الکترونیک، اما با تأسف این قسمت بخش ابتر کرسی شما می باشد، امروزه

e-learning, e-teaching, e-library, e-book اینها زیر ساخت های آموزش مجازی هستند، اگر کسی بخواهد راجع به فرصت ها و چالش های آموزش مجازی صحبت کند باید یک تحلیل عالمانه ای داشته باشد روی پیوند دادن آموزش و منبع یابی الکترونیکی.

امروزه بیشتر ناشران سراغ چاپ نمی روند و بیشتر سراغ چاپ الکترونیکی می روند. کتاب الکترونیکی مشکلات زیادی در دسترسی به منابع نیز دارد. چالش هایی که بر اثر رواج و انتشار و شیوع الکترونیکی بودن آموزش و یادگیری و متون بویژه کتابخانه پیش آمده این یکی از چیزهایی هست که در بحث آموزش آنلاین و برخط باید بهش پرداخته بشه و شما فقط یک اشاره کوچک به آن کرده اید.

یکی از گرانیگاه های بحث آموزش آنلاین اینجاست که خوب بهش پرداخته نشده است. مقاله ای که دادید از لحاظ ویراستاری فنی مشکلاتی داره که باید درست شود.

همچنین در مقاله برای **learner** ترجمه فارسی فراگیر را انتخاب کرده بودید که این ترجمه غلط است، ترجمه درست برای این کلمه فراگیرنده و یا یادگیرنده می باشد، لطفا این ترجمه فارسی تصحیح گردد.

زیرا وقتی روی خط یا روی اینترنت میرود دچار مشکل می شود.

اصل بحثان آن شاءالله تلنگری است برای پیشرفته کردن این بحث و آن شاءالله دانشگاه مجازی باتوجه به این صحبت های ارائه دهنده و نقدهایی که می شود بتواند گامی بردارد برای کیفی سازی دانشگاه مجازی.

حجت الاسلام دکتر شاملی در پایان، ضمن تبریک مجدد به جناب آقای دکتر برزویی، از زمانی که به نظرات و نقد ایشان اختصاص داده شده بود سپاسگزاری کردند.

مدیر علمی جلسه پس از ارائه نقد دکتر شاملی، از ایشان تشکر کردند و گفتند: در این بخش از دیدگاه های آقای دکتر شریفی نیا و نقدهای ایشان استفاده می کنیم تا در پایان توضیحات دکتر برزویی را در مورد نقدها داشته باشیم.

آقای دکتر محمد شریفی نیا، عضو هیئت علمی موسسه علوم انسانی که به عنوان ناقد در این جلسه حضور داشتند، به نقد ایده دکتر برزویی پرداختند و گفتند:

مقاله ارائه شده با عنوان فرصت ها و چالش های آموزش برخط در نظام آموزشی دانشگاهی و این مقاله در حال حاضر به صورت یک کرسی در حال برگزاری است.

من قبل از اینکه به مطالب اصلی نقد پردازم میخواهم تشکر کنم از زحماتی که نویسندگان محترم برای تدوین این مقاله داشتند و مطالبم را با یک یادآوری و ۳ بخش توضیح میدهم.

یادآوری اینکه اصولاً کرسی های نظریه پردازی یا در یک درجه نازل تر کرسی های ترویجی خب طبیعتاً اینها هدفی دارند.

کرسی های نظریه پردازی باید در واقع یک نظریه ای را که یک دانش منسجمی حول یک موضوع هست که توانایی در واقع تبیین و پیش بینی دارد و مکتیواند اموری را تحت کنترل قرار دهد بنابراین چیزی باید کرسی باشد که نظریه باشد که خب البته قرار بر این است که این کرسی کرسی ترویجی است که کرسی ترویجی با یک گام تخفیف یک کرسی است که ایده ای را مطرح میکند و قرار است که درباره آن ایده بحث و گفتگو شود.

اما اولین سوال این است که ان ایده ای که مطرح میشود موضوع بحث انگیزی هست؟ به هر حال وقتی در مورد چیزی بحث و نقد و بررسی می پردازیم اولین ویژگی آن باید چالشی بودن و بحث برانگیز بودن باشد.

بنده متوجه نشدم که فرصت ها و چالش های آموزش آنلاین چه موضوع چالشی هست که به عنوان کرسی مطرح شده و در آن باید نقد و بررسی انجام شود.

در ادامه به نکات می پردازم

ایده، مقاله و ارائه اندیشه امروزه در قالب این اندیشه ها که نتیجه پژوهش، آزمایش ها و تحقیقات هست در یک قالبی منتشر می شود که میتواند مقاله علمی، پوستر یا سخنرانی و ... باشد.

مقاله گزارش یک پژوهش هست و آن گزارش باید گویای آن فعالیت علمی باشد.

نکته بنده در رابطه با شکل و ساختار و ادبیات این مقاله هست که کرسی آن دارد برگزار می شود. در جای جای آن مشکلات روشنی را میبینیم.

مثلا در چکیده مقاله چالش ها به صورت تکراری آمده است. همینطور در بحث ادبیات در بعضی قسمت های مقاله افعال و ... ناهمخوان هست و مقاله نیاز به ویراستاری دارد.

نکته دیگر در باره پیشینه این پژوهش هست. پیشینه پژوهش میگوییم نه ادبیات پژوهش. در مقاله چند کتاب معرفی شده به عنوان پیشینه که اشتباه است.

نکته دیگر در رابطه با روش پژوهش می باشد. موضوع پژوهش اهمیت ندارد آنچه که اهمیت دارد روش پژوهش است. چون روش ما آیا یک روش معتبری است و نتایج حاصل از اون معتبر هستند یا نه که این ها همه برخاسته از روش هست.

روش گفته شده کیفی هست و به شکل توصیفی و با استفاده از روش گردآوری اطلاعات و مصاحبه است اما هیچ اشاره ای به آن نشده است. جامعه آماری که انتخاب شده و با آن ها مصاحبه نیمه ساختارمند انجام شده چه کسانی هستند و چه ویژگی هایی دارند.

در عنوان مقاله آمده است در نظام آموزش دانشگاهی کشور که ادعای بزرگی است زیرا با ۲۵ نفر که اصلا معلوم نیست چه کسانی هستند و هیچ ویژگی آنها مشخص نشده و سابقه و رشته آنها مشخص نیست این مقاله نوشته شده است.

تمام این موارد دست به دست هم داده اند که یافته ها را تحت تاثیر قرار می دهد.

تناقضات روشنی که در یافته ها وجود دارد مانند ارتقاء کیفی، همه اتفاق نظر دارند که آموزش آنلاین کیفیت آموزش را کاهش داده است. باید تعاریف کیفیت را بررسی کرد که تمام این تعاریف میگویند آموزش آنلاین کیفیت را تحت تاثیر قرار داده است.

در پژوهش بایستی نکات پنهان قضیه روشن شود تا بتوان به آن استناد نمود.

عدالت آموزشی این است که امکان آن باشد از تمامی اساتید برتر استفاده کرد اما این امکان حتی در آموزش آنلاین وجود ندارد پس در آموزش آنلاین هم عدالتی وجود ندارد.

در مقاله هیچ اشاره ای به پژوهش های همسوی پژوهش شما نشده است که یافته ها شما را تایید و پشتیبانی کند.

جمع بندی نهایی بنده این است که اولاً این موضوع ظرفیت کرسی شدن را ندارد دوماً هم به لحاظ روش که شامل روش پژوهش، جامعه، نمونه، شیوه نمونه گیری روشن نیست و درست تبیین نشده است و تمام اینها تاثیر بر یافته ها گذاشته و یافته ها را دچار تناقض کرده است.

دکتر کارآمد مدیر جلسه ضمن تشکر از آقای دکتر شریفی نیا نسبت به جمع بندی نقد ها اقدام نموده و اعلام نمودند که نقدهای وارد شده به کرسی عبارتست از:

روش شناسی روش استاندارد است و فرصت ها و چالش ها گفته شده اما راه حل آن گفته نشده است.

تناقضاتی در مقاله وجود دارد به عنوان مثال بحث ارتقای کیفیت که هم در فرصت بیان شده و هم در چالش.

بحث های کتاب الکترونیکی و آموزش الکترونیکی مورد غفلت واقع شده.

مقاله نیاز به ویراستاری جدی دارد.

اساتیدی که مصاحبه با آنها انجام شده چه کسانی هستند؟ و چرا با افراد مطرح در عرصه آموزش مجازی مصاحبه صورت نگرفته؟

مقاله از لحاظ شکلی و ساختاری و ادبیاتی دارای مشکل می باشد.

بحث توسعه اقتصادی نیز در مقاله مشخص نشده است.

ایشان سپس از آقای دکتر برزویی خواستند تا توضیحات و نکات خود را در پاسخ به مطالب و نقدهای ناقدین محترم مطرح کنند.

دکتر برزویی، ارائه دهنده ایده مورد بحث در این کرسی، پس از شنیدن نقد ناقدان این چنین پاسخ دادند:

ما از نقدها استقبال کرده و سعی در اصلاح مقاله خواهیم داشت.

در مورد نقد آقای دکتر شریفی نیا در مورد تایید مقاله بایستی به عرض برسانم که دو داور در مجله دانشگاه امام حسین مقاله را مورد بررسی قرار داده و داوری کرده و ایراداتی که گرفتند را در مقاله تصحیح و سپس مقاله در مجله دانشگاه امام حسین به چاپ رسیده است.

نکته دوم درباره این است آقای دکتر شریفی نیا گفتند که این مقاله ظرفیت کرسی شدن را نداشت و چرا کرسی شد؟ دلیل آن این است که شما کرسی را نمیشناسید و از این جهت توهین به تیم ارزیابی است که گفته اند کرسی انجام شود و از طرفی توهین به تیم داوران است که مقاله را تایید و چاپ کردند.

نگاه مضیقی وجود دارد به کرسی و یک نگاه موسعی وجود دارد به کرسی.

از زمانیکه دوران جدیدی که بحث کرسی ها مطرح شد کرسی های نظریه پردازی که خیلی محدود است کمی نگاه موسع شد و قرار شد کرسی های نقد داشته باشیم و کرسی های ترویجی داشته باشیم که اصلا فضاش با کرسی های نظریه پردازی فرق میکند.

کرسی تریجی الان در دانشگاه اگر کسی یک مقاله داشته باشه و بتونه یک مسئله رو ترویج کند، همان مسئله را دو نفر ناقد بیاید و نقد کند و اسمش را کرسی ترویجی بگذارند.

این نگاهی که آقای دکتر خسرو پناه در ذیل کرسی ها داشتند و کرسی ترویجی را مطرح کردند نگاه خوبی است چون در واقع میشد این مقاله را در قالب نشست ارائه داد و من این مقاله را در یک کرسی یوسنکو این ایده ها را مطرح کردم که کلی مورد تشویق قرار گرفت و نقدهای عالمانه شد راجع به محتوای مقاله نه راجع به ساختار مقاله که روش چی هست و پیشینه چی هستو اصلا وارد این بحث ها نشدند و دو سه نکته محتوایی وارد بحث کردند که بسیار عالمانه و دقیق بود و هیچ اشاره ای به روش و پیشینه نشد.

نشست یک بحث هست و کرسی یک بحث دیگه که در آن ناقدین بیایند و عالمانه بحث را جلو ببرند که بنده هم از این بحث های عالمانه استقبال میکنم.

حالا لزوما هم اگر بخواد چالش مطرح بشه میشه کرسی نقد اما این کرسی کرسی ترویجی هست.

اما بحث های حاج آقای شاملی که تشکر میکنم از نقطه نظرات ایشان، روند جهانی را ما قبول داریم که همین روند جهانی ایده این مسئله را در کلاس دکتری ما ایجاد کرد و باعث شد سراغ آن برویم و دو دانشجوی ما هم با اشراک باهم آنرا انجام دادیم و به خاطر امتیازات نویسنده مسئول را به ایشان دادیم.

از معاونت پژوهش هم پرسیدم که یک کار مشترک هست و ایشان گفتند چون شما استاد دو دانشجوی دیگه بودید شما آنرا مطرح کنید و بنده هم به دانشجویها هم گفتم که درآمدها مربوط به دانشجویها می باشد.

از این جهت از زحمات آقایان شهبازی و مستوفی تشکر میکنم و به نوبه خودم از داورهای دانشگاه امام حسین و بقیه دوستان نیز تشکر میکنم.

بحث ای لرنینگ و ویرچوال کلاس که بحث تکنولوژی آموزشی و آموزش مجازی که مطرح شد این مد نظر ما بود.

وقتی میگوییم آموزش آنلاین ویرچوال کلاس مد نظر ماست نه ای لرنینگف ای لرنینگ فضای خاص خودش را دارد و مبانی آن SAVING داشته باشه و خیلی از مسائل هست و ما آنرا مد نظر قرار دادیم و محدوده تحقیق را محدود کردیم و فقط آموزش برخط بین عام و خاص را تخصیص زدیم و خاص و خاص کردیمش که در واقع بگیم آموزش برخط همزمان.

قبول دارم یک مقدار شاید در حوزه مبانی ورود کنیم که در مراحل بعدی در واقع این ادبیات آقای شاملی را وارد کرده و این را قبول میکنم.

سپس چه؟ عنوان این را نمیخواهد. ببینید ما یک بحثی داریم که عنوان چیه و معنون چیه؟ معنون باید ذیل عنوان حل کرد.

ما اگر میگفتیم راه کارها و راهبردهای این حوزه که مرحله پسینی مقاله هست این را قبول دارم اما ما در حال حاضر داریم تلاش میکنیم مرحله پسینی این مقاله را در قالب یک پروژه جلو ببریم که این مرحله به نوعی گام اول فرصت ها و چالش هاست و به نوعی آسیب شناسی گام اول است و بعد می روند سراغ تجویز.

مرحوم مصباح می فرمایند تا یک موضوعی را خوب شناختی سراغ تحلیل و نقد نروید.

یکی از مشکلات که در این جلسه بروز کرد همین است. ما مسئله را شاید خوب شناختیم میریم گیر میدیم روش شما چیست و چرا اینکار را کردی. ابتدا مسئله را بشناس و بعد تحلیل و نقد کن.

الان ما در مرحله شناسایی و توصیف هستیم و وارد تجویز نشدیم و ادعایی راجع به ان نداریم و عنوان را این گذاشتیم که میخواهیم فرصت ها و چالش ها را دربیابیم. سپس چه؟ مرحله بعدی و پروژه بعدی است. آن کار سیاست گزارانه میخواهد یعنی اول تحلیل سیاست گزارانه میخواهد و از آن طرف درواقع راهبرد میخواهد و بعد از اینکه راهبردها مشخص شد راهکارها را دیماوریم که ان خودش یک موضوع خیلی متول، چالشی و کلیدی است که میشه بهش بگی کرسی نظریه پردازی هست.

مدلینگ جمهوری اسلامی را بر اساس آن برند در بیاورند که جای کار دارد و کار ما میتواند مقدمه این کار باشد.

موضوع مشترکی که بی‌بحث ناهمخوانی بین فرصت‌ها و چالش‌ها مطرح شد که یک‌جا ارتقای کیفی گفتید و آنرا هم فرصت گفتید و هم چالش‌های کاش که دقیق‌تر خوانده می‌شد. ببینید مثلاً ما در همان فرصت ارتقای کیفی و گسترش عدالت آموزشی اولاً این‌واو، و او معیت هست یعنی در واقع و او هست که دارد اتصال برقرار می‌کند، جمله اول این است که یکی از کارکردهای اساسی آموزش مجازی توسعه و گسترش عدالت آموزشی و ارتقای کیفیت و دسترسی یادگیری عنوان شده است یعنی این ارتقای کیفی که در مقاله گفتیم یعنی ارتقای دسترسی.

حتی در مورد‌های بعدی هم گفتیم، مورد دوم می‌گه افزایش دسترسی و عدالت آموزشی یعنی دیگه فراگیر در تهران نشسته و میتونه به جاهای مختلف که شاید نمیتونستند بیایند و یک و بینار برگزار کنند و راحت میاد و مطالب خودش را مطرح می‌کند.

اینجا ارتقای کیفی یعنی دسترسی، اگر فهم آن مشکل است آنرا حتماً اصلاح می‌کنیم و آنرا ارتقای دسترسی قرار می‌دهیم. اینجا مد نظر ما دسترسی هست و آنرا توضیح هم داده ایم.

و از آن طرف چالش‌هایی که بحث کیفی مطرح شدند باز و او معیت دارد چالش‌های محتوایی و کیفی یعنی کیفیت اینجا یعنی همون محتوا در واقع بله زیر چالش‌هاش هم در واقع به بحث کیفی هست که این دوتا اگر دقیق‌تر خوانده شود ناهمخوانی نیست شاید عنوان را در واقع عوض کنیم درست‌تر بشه

موضوع بعدی نظارت و ارزشیابی هست باز این‌جا اگر خونده بشه ارزشیابی آزمون نیست ارزشیابی خود کلاس آنلاین هست. آموزش آنلاین این هست که همزمان با هم هستیم همزمان با هم داریم بحث می‌کنیم راحت‌تر میتونم ازش بپرسم که هست یا نیست گوش میدی یا نمیدی خوب این ارزیابی داره در واقع نظارت بهتر میشه تا این که آفلاین باشه یا مدل‌های دیگه‌ای باشه این بحث ارزشیابی منظور از ارزشیابی حین تدریس هست نه ارزیابی در واقع پس از تدریس برای آزمون.

بحث بعدی حاج آقای شاملی که مفهوم شناسی خوبی بین آموزش مجازی نشده که این نقد را قبول داریم و باید ادبیاتمان را پررنگ‌تر کنیم.

این مقاله مفصل‌تر بود و داورها گفتند که بایستی کم‌شود و ما به جای اینکه از خروجی‌ها کم‌کنیم از مقدمات و مبانی کم‌کردیم که اگر اینکار را انجام نمیدادیم این ایراد وارد نمیشد.

در خصوص مشکل داشتن ویراستاری، این مقاله ویراستاری شده حتی در عنوان اینکه نظام آموزش دانشگاهی باشه یا نظام آموزشی دانشگاهی و تغییرات انجام شد. حال باز هم اگر مشکلی ویرایشی وجود دارد بفرمایید تا آنرا برطرف کنیم.

در خصوص مصاحبه ها ما ۴۰ نفر را لیست کرده بودیم و دانشجویها رفتند سراغ آنها لکن پاسخگو نبودند تعدادی از آنها. اما در بازه پژوهش نتوانستیم دسترسی به تعدادی داشته باشیم و کار را با همان ۲۵ نفری که توانستیم دسترسی داشته باشیم ادامه دادیم.

از آقای دکتر شریفی نیا تشکر میکنم که مقاله را دیده بودند ولی ایشان بیشتر در مقدمات نقد داشتند و ایکاش وارد محتوا میشدند. ببینید کرسی مسئله محور هست و این کرسی ترویجی هست و از آن داریم دفاع میکنیم که یک مسئله را دارد باز میکند و آن این است که آموزش آنلاین دارای فرصت ها و تهدیدهایی هست که باید دو طرف را با هم دید.

این جمله که روش پژوهش مهم هست ولی شما وارد روش پژوهش نشدید.

روش **the matic analysis** یک روش شناخته شده است این روش شبکه مضامین رو میدهد که ما هم شبکه سازی کردیم. خروجی این روش با روش داده بنیادی که شما مطرح کردید متفاوت هست. داده بنیاد میخواهد به نظریه بدهد ما نگفتیم نظریه ما گفتیم شبکه مضامین فرصتها و چالش ها را دسته بندی کنیم. آقای شریفی گفتند در پژوهش باید لایه های پنهان مطرح شود. روش آنالیز مضامین را احصا میکند اینها را همه دانشجویها میدانند. چه کسی دسته بندی کرده؟

به نوعی لایه های توصیف یک مسئله برای شناخت یک پدیده هست که وقتی شما اینها را تخطئه میکنید و وارد محتوا نمیشوید یعنی میخواهید جلوی کار را بگیرید و اینطوری تولید دانش نمیشود.

آخرین بحث من این است که مبنای این مقاله اشباع نظری هست و در این حوزه اتفاق افتاده و این ایرادات گرفته شده عمدتاً شکلی بود و محتوایی نبود و ما از آن دفاع خواهیم کرد و اگر نیاز شد ما از آن دقیق تر هم دفاع خواهیم کرد.

پس از اتمام صحبت‌های دکتر برزویی، مدیر علمی جلسه پس از جمع بندی نهایی، از حاضران خواستند تا اگر سوال و یا نظری دارند، بیان کنند که حاضران جلسه سوالاتی داشتند که از ارائه دهنده پرسیدند.

سوال اول: یکی از موارد این است که نقدهایی که به آموزش مجازی میشود از باب اساتید حضوری احساس میکنم یک تهدیدی هست که ابتکار عمل را در آموزش حضوری از دست می دهند و چون مهارت های لازم در این عرصه را ندارند هجمه هایی میشود که این یک چیزی هست که شیوع داشته از اساتید حضوری.

سوال بعدی اینکه در این پژوهش آیا یک متغیر به عنوان ارزیابی قرار گرفته یا متغیرهای مختلف؟ یکی دیگر از حضار سوال خود را به این صورت مطرح نمودند.

در بحث آموزش مجازی موضوع تربیت انسان هست یا آموزش انسان؟ یعنی میخواهیم انسان مدرن تربیت کنیم یا انسان کامل تربیت کنیم؟

در ادامه مدیر کرسی سوالها را برای ارائه دهنده مجددا مطرح نمودند.

دکتر برزویی در خصوص پاسخ به پرسش ها جواب های زیر را ارائه دادند.

در خصوص آموزش انسان یا تربیت انسان مدرن ما آموزش برخط را مد نظر قرار دادیم و یکی از چالش های جدی دانشگاه هایی که برای خودشان یک اصالت و نقش تربیتی قائل هستند این است که اول تزکیه داشته باشیم و بعد آموزش.

الان آموزش آنلاین به معنای انتقال داده و آموزش اتفاق میوفته اما تزکیه و تربیت همراه ضعیف هست.

کلاس اخلاق حضوری با کلاس اخلاق مجازی مثال بارزش هست. در حین این کلاس های مجازی اخلاق تمرکز اصلی روی کلاس نیست و تاثیرش نسبت به حضوری ضعیف تر هست.

در آموزش حضوری بخشی از آن ارتباط غیر کلامی استاد هست که این در آموزش آنلاین ضعیف میشه و ما آنرا به عنوان چالش دیدیم. که چالش این موضوع قویتر از فرصت ان هست و باید بررسی شود که چطور میتوانیم آنرا درست کنیم.

مثال بارز دیگه آن آموزش مجازی تربیت بدنی هست که استاد کلیپ را قرار میده و از دانشجو میخواد که تمرین ها را انجام داده و به صورت کلیپ ارسال کند اما باز هم معلوم نیست که این تمارین از خود دانشجو باشد.

سپس دکتر کارآمد ضمن سپاس از برگزارکنندگان کرسی و ارائه این ایده توسط دکتر برزویی و نقد ناقدان؛ ختم جلسه را اعلام نمودند.

این جلسه با حضور ۱۰ نفر به صورت حضوری و ۶۷ نفر به صورت مجازی برگزار گردید.